

b. Felsefe Terimi

Düşünelim

Aşağıda Hoca Ahmet Yesevi'nin hikmetle ilgili bir dördlüğü yer almaktadır. Bu dördükten hareketle hakikate ulaşmış kişinin özellikleri neler olabilir, tartışınız.

(...)

Hakikatin anlamına yeten kişi

Şaşkın tutuşup yanar içi dışı

Kanlar akar gözlerinden akan yaşı

Gözyaşımı armağan eyleyip vardım ben işte

(...)

Ahmet Yesevi, Divan-ı Hikmet (Kısaltılmıştır.)

Görsel 1.1: Ahmet Yesevi (1093-1166/Temsili)

Felsefe teriminin kökeni Yunanca "philosophia" kelimesidir. Birleşik bir kelime olan philosophia, "hikmet/bilgelik" anlamındaki "sophia" ve "sevmek" anlamındaki "phileo" sözcüklerinden oluşturulmuştur. Felsefe kelime olarak "hikmet/bilgelik sevgisi" anlamına gelir. Hikmet/bilgelik ise varlık, bilgi ve değer hakkında tam ve bütün bilgiyi ifade eder. İnsanın bedensel, zihinsel ve manevi açıdan tam anlamıyla yetkin olmaması bilgeliğe ulaşamamasına neden olur. Bu nedenle felsefe, bilgeliğe yönelmeyi, onu elde etmeye çalışmayı ve bunu da sevgiyle, istekle yapmayı anlatır. Sevgi, burada, insanın kendisini gerçekleştirmesini sağlayan yönlendirici bir unsur olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda sevgi, ulaşmak istediğimiz şeylerle birlikte olma düşüncesini ortaya koyar. Sevgi hayata ve varlığa yönelmenin sonucunda gerçekleştiği gibi insanın bilgiye ulaşmasında, onu içselleştirmesinde yani anlamasında da önemli bir yere sahiptir. Bir şeyi anlamak, düşünceye konu olan unsuru vasıtasız bir şekilde, o unsurun değer alanıyla birlikte kavramaktır. Anlamak için sadece nedensellik ya da akıl ilkeleri yeterli değildir. Anlamanın gerçekleşmesi için ele alınan unsura karşı ön yargısız olmak, sevgiyle yaklaşmak ve açık olmak gerekir. Bir şeyin anlaşılabilmesi için insanın ele aldığı bu unsurla doğrudan bir ilişki kurması gerekir. Bunun sağlanmasında felsefenin önemli bir rolü vardır.

Görülmektedir ki insanın varlığı, bilgiyi, değeri bilme ve anlama isteğinin bilinçli bir çabaya dönüşmesi sonucunda felsefe ortaya çıkmıştır. Bilgeliğe ulaşma çabası aslında insanın, kendisinin ne olduğunu bulma, varlığını ve varlığı anlamlandırma isteğine dayalıdır. Felsefe, insanın bu arayışını ifade etmektedir. Sözü edilen arayış, onun insan olarak var olmasını da sağlayan bir süreçtir. Süreç olmasının nedeni, insanın bilgi ve hakikati aramada bitmeyecek olan çabasını ifade etmesinden kaynaklıdır. Çünkü insanın ulaşmak istediği hikmet, sonsuz ve sınırsız bir bilgiyi içerir. Sonlu ve sınırlı

Görsel 1.2: Sorgulayan insan ile ilgili bir tasvir

1. ÜNİTE: FELSEFİYİ TANIMA

bir varlık olan insan için bütün bu bilgiye ulaşmak mümkün görünmemektedir. Bundan dolayı bilgeliliğin sevdalısı olarak tanımlanabilecek olan filozoflar hakikate ulaşmak için arayış içinde olmuşlardır. Hakikat, incelenen herhangi bir alana ilişkin bilginin temelinde yer alan doğrular bütünüdür. Felsefe bu doğrular bütününe ulaşmayı kendine amaç edinir. Bu arayışın bir sonunun olacağını ifade etmek oldukça zordur. Elde edilmek istenen bilginin genişliği dikkate alındığında ortaya çıkmaktadır ki insanın bu bilgiyi tümüyle elde etmesi mümkün değildir. Araştırılan her soruya bulunan her yanıt, yeni bir sorunun oluşmasına neden olur. Sürekli bir sorgulama hâline gelen bu arayış, insanın kendisini akılsal bir varlık olarak gerçekleştirmesini sağlar. Akıl yönüyle farklılaşan insan, bu niteliğine dayalı olarak kendisini olabildiğince geliştirmiştir. İnsanın bu eylemi hâlâ devam etmektedir.

Fikir Çerçevesi

Mevlana'nın "Hikmeti arayan hikmet kaynağı olur." sözünü felsefe-bilgelik (hikmet) ilişkisi açısından yorumlayınız.

Felsefenin hakikati arayışı: varlığı, bilgi ve değeri tam olarak bilme isteği, bütün bilimlerin ve disiplinlerin oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca hakikate ve hikmete ulaşma çabası felsefenin kendisini var etmiş ve onu sürekli kılmıştır. Sınırlı bir varlık olan insan, sınırsız bir alana sahip olan hikmetten uzaklaşmamış, aksine ona ulaşmak için daha çok uğraşmıştır. Hikmeti sevmeye ve ona yönelme sonucunda oluşan felsefi bilgi, bilgeliğe olabildiğince yaklaşmayı; varlığı, bütünü içinde olabildiğince kavramayı göstermiştir. Bilgeliğe (hikmete) ulaşma gayreti sayesinde insan birçok bilgiye ulaşabilir.

Hikmeti/bilgeliği arayan insan, bütünsel bir bakış açısı yakaladığında, ele aldığı konuları daha akılcı bir şekilde değerlendirme imkânına kavuşur. Yaşamın getirdiği sorunlara akılcı çözümler bulur. Kendini bilir ve kendini hangi alanda nasıl gerçekleştirebileceğini belirleyip buna göre davranabilir. Hatalı düşünme tarzını bilir ve bu durumun yarattığı problemleri aşmak için gerekli yaklaşımı sergileyebilir. Felsefi bilgiyi elde etmeye yönelik kişi, günlük yaşantının yanlış yönlendiriciliğinden uzaklaşıp gerçeği görür ve ona göre davranabilir. Varlığa sevgi ile yönelen bu kişi, aynı zamanda sabır sahibi bir insandır. Olacak ya da olan şeyleri telaşsız bir şekilde değerlendirir. Aceleyle tepki vermekten çok, olayları mantıklı bir şekilde değerlendirip sabırla davranır. Çünkü hem diğer insanlara hem kendine hem de hayata karşı saygılıdır. Saygılı olmanın gereği olarak bunlara değer verir. Buna göre yaşamını sürdürür. Yaşamın daha iyi sürdürülmesi için yardımseverliğin olumlu etkilerinin farkındadır. Bu yüzden yardımseverliği yaşamın temel değerleri arasına koyar. Kendi gücünü ve imkânlarını başkalarının iyiliği için kullanır, bundan büyük bir sevinç duyar. Tüm bunların gerçekleşebilmesi hikmete, felsefi bilgiye ve tüm çıkarlardan arınmış sevgi ile yaklaşıma bağlıdır.

Günlük Hayatla Bağ Kurma

Çağımız insanının "sevgi" anlayışını, istediğiniz bir düşünürün hikmetli bir sözü üzerinden açıklayınız.

Gelecek Konuya Hazırlık

Felsefenin farklı tanımlarını araştırarak bulunuz. Bu tanımlardan ilginizi çekenleri bir sonraki derste arkadaşlarınızla paylaşınız.